

**KULTURÁLIS
ANTROPOLÓGIA
ZÁRÓVIZSGA-TÉTELEK
2019/2020**

Miskolci Egyetem, kulturális antropológia mesterszak (MA)

	I.	II.	III.	IV.
	ANTROPOLÓGIATÖRTÉNET ÉS -ELMÉLET TÉMAKÖR	KUTATÁSMÓDSZERTAN: ELMÉLET ÉS GYAKORLAT VISZONYA TÉMAKÖR	SZAKANTROPOLÓGIÁK	A KORTÁRS ANTROPOLÓGIA GYAKORLATI ASPEKTUSA (ALKALMAZOTT ÉS VIZUÁLIS ANTROPOLÓGIA)
1.	A kortárs antropológia fogalma, helye a tudományok rendszerében	Az antropológia által használt kvalitatív kutatási módszerek	Történeti antropológia főbb témái és kulcsfogalmai	Alkalmazott antropológia elmélete és története
2.	Antropológiatörténet a 19. század második és a 20. század első felében	Etnográfiai terepmunka: elmélet és gyakorlat viszonya	Vallásantropológia főbb témái és kulcsfogalmai	Alkalmazott antropológia főbb kérdései I.: oktatás, urbanizáció, mobilitás és migráció (elmélet és gyakorlat viszonya Európában)
3.	Antropológiatörténet a 20. második felében	Alkalmazott antropológia főbb módszerei.	Ökológiai antropológia történeti korszakai és kulcsfogalmai	Alkalmazott antropológia főbb kérdései II.: regionalizmus kérdései (elmélet és gyakorlat viszonya Európában), a globalizáció kulturális aspektusai
4.	Európai etnológia meghatározó alakjai és elméletei	Kreatív kutatási gyakorlatok és reprezentációs formák az antropológiában (tudományos és ismeretterjesztő)	Szervezeti antropológia	Vizuális antropológia elmélete és története
5.	Szociálintropológia történeti korszakai és kulcsfogalmai		Művészeti antropológia: vizuális kultúra, tárgyak és törzsi művészet	Vizuális antropológia gyakorlata

I. ANTROPOLÓGIATÖRTÉNET ÉS -ELMÉLET TÉMAKÖR

1.1. A KORTÁRS ANTROPOLÓGIA FOGALMA, HELYE A TUDOMÁNYOK RENDSZERÉBEN

- Az antropológiai kutatás tárgya.
- A kutatás módszere – az etnográfia és az antropológiai terepmunka.
- A szociokulturális antropológia és a társtudományok.
- Az antropológia négyágúsága és tudás-/szakterületei.
- Az alkalmazott és praxisantropológia főbb jellemzői.
- A magyar szociokulturális antropológia előzményei (Replika- és Tabula-vita) és iskolái (Kunt és Boglár).

KÖTELEZŐ

Thomas Hylland Erikssen 2006 *Kis helyek – nagy témák. Bevezetés a szociálintropológiába*. Budapest: Gondolat.

Kézdi Nagy Géza 2008 A magyar kulturális antropológia története. In uő szerk.: *A magyar kulturális antropológia története*. Budapest: Nyitott Könyvműhely, 11-48.

Kunt Ernő és Szarvas Zsuzsa szerk. 1993 *A komplex kultúrákutató dilemmái a mai Magyarországon*. Miskolc: KVAT, 27-84.

Niedermüller Péter 1989 A néprajztudomány választójai, avagy a kultúrákutató elméleti dilemmái. *BUKSZ* 1 (1), 79-84.

Niedermüller Péter 1992 Empirikus kultúrákutató: egykor és most. *Szimbiózis* (1), 29-96.

A kultúrákutató esélyei I. 1994a *Replika* (13-14), 89-183.

A kultúrákutató esélyei II. 1994b *Replika* (15-16), 181-217.

Sárkány Mihály 1990 Vágyak és választások. *BUKSZ*, 1990. Nyár, 288-294. (válasz Niedermüller Péternek)

Vörös Miklós 1994 Határesetek. *Replika* (15-16), 239-262.

AJÁNLOTT

Boglár Lajos (A. Gergely András, Bali János, Hajnal Virág és Papp Richárd) 2005 *A tükör két oldala. Bevezetés a kulturális antropológiába*. Budapest: Napvilág, 13–112.

Kunt Ernő 2003 *Az antropológia keresése*. Budapest: L'Harmattan, 67–78, 163–178, 209–229.

1.2. ANTROPOLÓGIATÖRTÉNET A 19. SZÁZAD MÁSODIK ÉS A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

- Unilineáris evolucionizmus (Tylor, Morgan és Frazer).
- A történeti partikularizmus (Boas, Kroeber, Lowei, Herskovits).
- Kulturális areák tana és a diffúzionalizmus (brit és bécsi kör, Gunda és Vajda).
- A pszichológiai antropológia főbb iskolái: konfiguracionalista (Benedict, Sapir, Mead), alap és modális személyiség: Kardiner, Linton, DuBois, Nemzeti karaktertanulmányok: Kluckhohn, Bateson, Benedict és a kulturális összehasonlító vizsgálatok: Whiting, Spiro, LeVine, Spindler.
- A francia etnológia és a strukturalizmus (L. Lévy-Bruhl, É. Durkheim, Mauss, Claude Lévi-Strauss).
- Kognitív antropológia (Tylor és Concklin).

KÖTELEZŐ

Ruth Benedict 1975: A kultúra mintái. In Maróti Andor szerk.: *Forrásmunkák a kultúra elméletéből*. Budapest: Tankönyvkiadó, 190-202.

Biczó Gábor szerk. 2003 *Antropológiai irányzatok a második világháború után*. Debrecen: Csokonai, 70-100 (Etnotudomány és kognitív antropológia).

Urs Bitterli 1982: „Vadak” és „civilizáltak”. Budapest: Gondolat, 384-460.

Franz Boas 1975 *Népek, nyelvek, kultúrák*. Budapest: Gondolat, 73-85., 118-128.

Bodrogi Tibor 1961: Lewis Henry Morgan. In Lewis. H. Morgan: *Az ősi társadalom*. Budapest: Gondolat, I-XXIV.

Paul Bohannan és Mark Glazer (szerk.) 1997: *Mérföldkövek a kulturális antropológiában*. Budapest: Panem, Morgan = 66-104. Tylor = 108-131. Boas = 135-146. Kroeber = 159-187. Lowie = 190-207. Benedict = 253-262. Kardiner = 295-320. Lévi-Strauss = 578-622.

Philippe Descola – Gérard Lenclud – Carlo Severi – Anne-Christine Taylor 1994: *A kulturális antropológia eszméi*. Budapest: Osiris-Századvég.

Farber, Maurice 1972: A nemzeti karakter problémájának módszertani elemzése. In Hunyady György szerk. *Szociálpszichológia*. Budapest: Gondolat. 406-418.

James G. Frazer 1994 A szimpátián alapuló mágia. In uő: *Az Aranyág*. Budapest: Századvég,

Margaret Mead 1970: *Férfi és nő. A két nem viszonya a változó világban*. Budapest: Gondolat.

Niedermüller Péter 2001: A kultúraközi kommunikációról. In Béres István és Horányi Özséb (szerk.): *Társadalmi kommunikáció*. Budapest: Osiris, 96–111.

Somlai Péter 1997: *Szocializáció. A kulturális átörökítés és társadalmi beilleszkedés folyamata*. Budapest: Corvinus 81-92.

Edward Burnett Tylor 1975: A kultúra tudománya. In Maróti Andor (szerk.): *Forrásmunkák a kultúra elméletéből*. Budapest: Tankönyvkiadó: 167-178.

AJÁNLOTT

Charles Darwin 1874 XV. Fejezet. Végösszegzés és befejezés. In *A fajok eredete*. pl.: Budapest: Természettudományi Társulat, 296-333.

Herbert Spencer 1997 A társadalom evolúciója. In: *Mérföldkövek a kulturális antropológiában*. Budapest: Panem, 32-62.

Claude Lévi-Strauss 1973 *Szomorú trópusok*. Budapest: Európa.

1.3. ANTROPOLÓGIATÖRTÉNET A 20. MÁSODIK FELÉBEN

- A kritikai antropológia fogalma és kibontakozása, előzmények: szimbolikus és interpretatív antropológia (Geertz és Turner).
- A „Writing Culture” vita főbb felismerései.
- A kritikai antropológia az 1980-90-es években (Clifford, Fischer, Marcus).
- Megismerés és reprezentáció a kortárs antropológiában: ismeretreprezentációs válság.
- Posztmodern antropológia: az antropológia alapfogalmainak újraértékelése: kutató, terep, holisztikus látásmód, kulturális relativizmus.
- Feminista kritika – társadalmi nemek antropológiája (korszakok).

KÖTELEZŐ

Biczó Gábor (szerk.): 2003 Antropológiai irányzatok a második világháború után. Csokonai Kiadó, Debrecen, 179–234.

James Clifford 1999: Bevezetés: részleges igazságok. *Helikon* 65 (4) 494-514.

James Clifford 1999: Az etnográfiai allegóriáról. In N. Kovács Tímea szerk.: A kultúra narratívái. Budapest: Kijárat: 151-181.

Vincent Crapanzano 1994: Hermész dilemmája. *Helikon* 40 (4), 514-539.

Clifford Geertz 1994: Az értelmezés hatalma. Budapest: Századvég

Kormos Nikolett (szerk.) 2014 Nem-ezis: körkép a kortárs hazai genderkutatásokról. *Replika* 85-86. <http://www.replika.hu/replika/85-86>

N. Kovács Tímea 1999: Kultúra-szöveg-reprezentáció: kulturális antropológia és irodalomtudomány. *Helikon* 65 (4) 479-494.

N. Kovács Tímea 2012: Dzsungelek, sivatagok, magas sarkú cipők: női nemzedékek egy „férfi” tudományban. In Garami N. András, Mekis D. János és Németh Ákos (szerk.): *Nemzedéki narratívák a kultúratudományokban*. Budapest: Kijárat, 199–209.

N. Kovács Tímea (szerk.): A kultúra narratívái. Budapest: Kijárat.

Moore, Henriette 1997: A különbség élvezete. Biológiai nem, társadalmi nem és szexuális különbség. In Feischmidt Margit (szerk.): *Multikulturalizmus*. Budapest: Osiris-Láthatatlan Kollégium, 86-98.

Sherry B. Ortner 1988: Az antropológia elmélete a hatvanas évektől. In Hofer Tamás és Niedermüller Péter szerk.: *Nemzeti kultúrák antropológiai nézetben*. Budapest: MTA Néprajzi Kutató Csoportja, 19-96.

Renato Rosaldo 2003: A bánat és a fejevadások örjögésének kapcsolata. In: *Antropológiai irányzatok*, 257-278.

Takács József 1999: Antropológia és irodalomtörténetírás. *BUKSZ* (1) 38-48.

AJÁNLOTT

Lewin, Ellen and Leni M. Silverstein (eds.) 2016 Mapping Feminist Anthropology in the Twenty-First Century.

Sargent, Carolyn és Brettell, Caroline (eds) 2012 *Gender in Cross-Cultural Perspective* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

1.4. EURÓPAI ETNOLÓGIA MEGHATÁROZÓ ALAKJAI ÉS ELMÉLETEI

- Az európai etnológia fogalma, előzményei és kialakulása, kapcsolata a társtudományokkal.
- Az európai etnológia irányzatai és a nemzeti néprajztudományok (a német, skandináv, francia, magyar) neves képviselői
- Az európai etnológia szemléletmódja és fő kérdésfeltevésai: jelen és kultúraorientáltság, történeti és ökológiai szemlélet, szociál- és alkalmazott antropológiai szemlélet.
- Az európai etnológia fő fogalmai és elméletei (társadalom, kultúra, civilizáció, életmód, identitás és etnicitás)
- Kutatási stratégiák és módszerek, új terepek az európai etnológiában (kartográfiai módszer, kvantifikáció, résztvevő megfigyelés, diskurzusanalízis stb.)

KÖTELEZŐ

Bausinger, Herman 1989 Párhuzamos különidejűségek. A néprajztól az empirikus kultúratudományig. *Ethnographia*, 24-37.

Frykman, Jonas 1989 A mindennapi élet mint a kutatás tárgya a svéd etnológiában. *Ethnographia* C: 68-79.

Hofer Tamás 1984 Bevezetés és Történeti fordulat az európai etnológiában. In Uő (szerk.): *Történeti antropológia*. MTA Néprajzi Kutató Csoport, Budapest, 7-19. és 61-72.

Hofer Tamás 1994 Népi kultúra, populáris kultúra. Fogalomtörténeti megjegyzések. In: Kisbán Eszter szerk.: *Parasztkultúra, populáris kultúra és a központi irányítás*.

Budapest, MTA Néprajzi Kutatóintézet, 233-247. vagy: In Hofer T. 2009: *Antropológia és/vagy néprajz*. Pécs - Bp, 207-222.

Kaschuba, Wolfgang 2004 *Bevezetés az európai etnológiába*. Debrecen, Csokonai, 49-96, 97-166.

Kósa László 1989: *A magyar néprajz tudománytörténete*. VI. fejezet (A jelenkori magyar néprajz. Epilógus és kitekintés) Budapest, Gondolat, 243-277.

Paládi-Kovács Attila 2013 *Időrend, kronológia, periodizáció az európai etnológiában*. Budapest: MTA. http://real.mtak.hu/10649/1/Paladi_Kovacs_Attila_szekfoglalo_2010-1_pdfa.pdf

Sárkány Mihály 2016 Etnográfia, etnológia és az antropológiai perspektíva – fogalmak egy tudomány születésekor; Néprajz és szociokulturális antropológia. In Uő: *Társadalom és gazdaság*. L'Harmattan. 479-491, 543-557.

AJÁNLOTT

Erixon, Sigurd 1944 Európai etnológia. *Ethnographia*, 1-17.

Fél Edit 1991 A saját kultúrájában kutató etnológus. *Ethnographia* 102 (1-2):168-180.

Gyáni Gábor 1997 A mindennapi élet mint kutatási probléma. *Aetas*. http://www.aetas.hu/1997_1/1997_t9.htm

Heltai Gyöngyi 1997 *A szokások és a test az európai etnológia perspektívájában*. Budapest. http://atelier.org.hu/upload/category/szovegek_heltai/szokasok.pdf

Kaschuba, Wolfgang 2004 *Bevezetés az európai etnológiába*. Debrecen, Csokonai, 9-48, 167-236.

Kockel, Ullrich, Craith, Máiréad Nic and Frykman, Jonas 2012: Introduction: The Frontiers of Europe and European Ethnology. In Ibid (ed.) *A Companion to the Anthropology of Europe*. Blackwell Publishing, 1-10.

Löfgren, Orvar 1982 Szemléletmód-változások a skandináv etnológiában. *Ethnographia* XCIII, 89-111.

Löfgren, Orvar 1985: Egy nemzeti kultúra lebontása? A kulturális változás vizsgálata a XIX-XX. századi Svédországban. *Ethnographia* XCVI: 530-542.

1.5. SZOCIÁLANTROPOLÓGIA TÖRTÉNETI KORSZAKAI ÉS KULCSFOGALMAI

- A szociálantropológia fogalma, előzményei (Durkheim, Cambridge-i iskola) és kialakulása, helye a társadalomtudományok között.
- Az „alapítók” munkássága (Radcliffe-Brown, Malinowski).
- II. generáció. Elméleti továbblépési kísérletek: a „dinamikus antropológia”. A nagy klasszikus terepmunkások: I. Schapera, R. Firth, E. Evans-Pritchard, M. Fortes, M. Gluckman és a Manchesteri iskola, C.D. Forde stb.
- III. generáció: E. Leach, Beattie, J. Goody, R. Needham, M. Douglas és a Gluckman-féle Manchester-i iskola követőinek (V. Turner) munkássága.
- A francia strukturális antropológia előzményei, kialakulása, (Mauss, Lévi-Strauss, Dumont) elméletei és hatása a szociálantropológiára.
- Rokonsági rendszerek: a rokoni csoportok és szerveződési módjaik – leszármazási rendszerek.
- Rokonsági ideológia, terminológiai rendszerek, rokoni magatartás.

KÖTELEZŐ

Bodrogi Tibor 1962: *Társadalmak születése*. Gondolat Kiadó, Bp. vagy 1997. *Mesterségek-társadalmak születése*. Fekete Sas Kiadó, Bp. 247-260.

<http://mek.niif.hu/04600/04682/html/mestersegek0002.html>

Paul Bohannan és Mark Glazer (szerk.) 1997: *Mérföldkövek a kulturális antropológiában*. Budapest: Panem, Durkheim = 323-352. Mauss = 366-375. Malinowski = 379-405. Radcliffe-Brown = 409-418. Evans-Pritchard = 555-574. Lévi-Strauss = 575-622. Turner = 673-711.

Douglas, Mary 2003: A rejtett. In Uő: *Rejtett jelentések*. Osiris Kiadó, 21-143.

Eriksen, Thomas Hylland 2006: Kis helyek – nagy témák. Bevezetés a szociálantropológiába. Budapest, Gondolat (Különösen a 7-11. fejezetek) 125-224.

Leach, Edmund 1996: *Szociálantropológia*. Budapest: Osiris, 105-185.

Service, Elman R. – Sahlins, Marshall D. – Wolf, Eric R. 1973: *Vadászok, törzsek, parasztok*. Gondolat, Budapest, 35-75, 158-178, 210-251.

Sárkány Mihály 2000: Megjegyzések komplex társadalmak szociálantropológiai vizsgálatához. In Uő: *Kalandozások a 20. századi kulturális antropológiában*. L'Harmattan, Budapest, 45-56.

AJÁNLOTT

Descola, Ph. – Lenclud, G.- Severi, C. – Taylor, A-C. 1993: *A kulturális antropológia eszméi*. Századvég, Budapest, 75-183.

Dumont, Louis 2002: *Bevezetés két szociálantropológiai elméletbe: leszármazási csoportok és házassági szövetség*. L'Harmattan, Budapest, 41-63, 75-113.

Leach, Edmund 1983: Két tanulmány az idő szimbolikus ábrázolásáról. In: *Jelképek - kommunikáció – társadalmi gyakorlat. Válogatott tanulmányok a szimbolikus antropológia köréből*. Budapest: Tömegkommunikációs Kutatóközpont, 137-155.

Kuper, Adam 1996: *Anthropology and Anthropologists: The Modern British School*. 3rd ed. London: Routledge and Kegan Paul.

Lévi-Strauss, Claude 2001? Strukturális antropológia I-II. Osiris Kiadó.

Malinowski, Bronislaw 1972: *Baloma*. Budapest: Gondolat, 113-125, 269-299, 401-424.

Radcliffe-Brown, Alfred Reginald 2004: Bevezetés és A rokonsági rendszerek vizsgálata. In Uő: *Struktúra és funkció a primitív társadalomban*. Debrecen: Csokonai, 11-22, 49-84.

II. KUTATÁSMÓDSZERTAN: ELMÉLET ÉS GYAKORLAT VISZONYA TÉMAKÖR

2.1. AZ ANTROPOLÓGIA ÁLTAL HASZNÁLT KVALITATÍV KUTATÁSI MÓDSZEREK

- A kutatási terv készítése.
- Konceptualizálás és mérés. Operacionalizálás.
- Mintavételi eljárások az empirikus kultúrakutatásban.
- Empirikus adatgyűjtés típusai: census, kérdőív, interjútypusok (strukturált és félig-strukturált) és interjútechnikák (fókuszcsoport, mélyinterjú, életút, etnográfiai és narratív interjú).
- A társadalmi kapcsolathálózat elemzése. A szociometria alkalmazhatósága.
- Kvalitatív és kvantitatív módszerek összekapcsolása: a kevert módszerek (*mixed methods*).

KÖTELEZŐ

Earl Babbie 1996: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest: Balassi.

Borsányi László 1988: Megfigyelési technikák az etnológiai terepmunkában. *Ethnographia* 53-82.

Bryman, Alan 2006: Kvantitatív és kvalitatív módszerek összekapcsolása. In *Településkutatás*, 371–391.

Heller Ágnes 1994: A társadalomtudományok hermeneutikája. *Magyar Tudomány* 39 (2): 143-162.

Héra Gábor és Ligeti György 2005: *Módszertan. Bevezetés a társadalmi jelenségek kutatásába*. Budapest: Osiris Kiadó.

Mérei Ferenc 1996: *Közösségek rejtett hálózata. A szociometriai értelmezés*. Budapest: Osiris.

Thomas Kuhn 2000: *A tudományos forradalmak szerkezete*. Budapest: Osiris, 100–118. (IX. fejezet)

Karl R. Popper 1995: A tudományos felfedezés logikája. *Replika* (17-18): 21-44.

Hankiss Ágnes 1980: „Én-ontológiák”. Az élettörténet mitologikus áthangolása. In Frank Tibor és Hoppál Mihály (szerk.): *Hiedelemrendszer és társadalmi tudat*. Budapest: Tömegkommunikációs Kutatóközpont, II. 30-39.

Niedermüller Péter 1988: Élettörténet és életrajzi elbeszélés. *Ethnographia* 99 (3-4), 376-389.

AJÁNLOTT

Mitev Ariel és Horváth Dóra: *Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv*, 157–186. (netnográfia)

Piróth István 1998: *Társadalomtudományi praktikum I*. Miskolc: KVAT (Kézirat a KVAI könyvtárában)

2.2. ETNOGRÁFIAI TEREPMUNKA: ELMÉLET ÉS GYAKORLAT VISZONYA

- A terepmunka-kutatások története.
- A terepmunka objektív és szubjektív feltételei.
- Feljegyzések a terepen (terepmunkanapló, cenzus, genealógiai módszer).
- Megfigyelések típusai az empirikus kultúrakutatásban. (pl. proxemikai megfigyelés).
- A részvevő megfigyelés elmélete és gyakorlata, illetve annak kritikája.
- Terepmunka a globalizálódott térben: kihívások és módszerek (pl. többszinterű etnográfia, online etnográfia, digitális antropológia).

KÖTELEZŐ

- Bakó Boglárka 2004: A terepmunka értelm(ez)és, avagy az etikusság határán. *Kisebbségkutatás* 2004/3. <http://epa.oszk.hu/00400/00462/00023/pdf/terep03.pdf>
- Biczó Gábor 2017: Hol van a „másik”? A terepparadigma kritikai antropológiai elemzése. *Ethno-lore* XXXIV: 147–180.
- Cseh-Szombathy László és Ferge Zsuzsa (szerk.) 1971: *A szociológiai felvétel módszerei*. Budapest: Közgazdasági és Jogi.
- Footnote Whyte, William 1999: *Utcasarki társadalom. Egy olasz szegénynegyed társadalomszerkezete*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 327–408.
- Geertz, Clifford 2001: Jelen lenni: az antropológia és az írás helyszíne. In Uő: *Az értelmezés hatalma*. Budapest: Osiris, 397–415.
- Greschke, Heike Mónika 2014: „Beléptem?” Etnometodológiai reflexiók egy plurilokális etnográfiai kutatásról. *Kultúra és Közösség*, 2014/3. 77–94.
- Edward T. Hall 1987: A tér antropológiája: egyfajta rendezőmodell. In uő: *Rejtett dimenziók*. Budapest: Gondolat, 146–159.
- Kántor Barbara és Mitev Ariel 2018: Paraetnográfia. *Replika* 106-107. http://www.replika.hu/system/files/archivum/replika_106-107-10_kantor_-_mitev1.pdf
- Kovács Éva (szerk.) 2007: *Közösségtanulmány. Módszertani jegyzet*. Budapest–Pécs, III. fejelet: Terepbejárás, 203–316. <https://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/olvasoszoba/regiokonyvek/kozossegtanulmany.pdf>
- Steinar Kvale 2005: *Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba*. József Műhely Kft. 161–248.
- Lajos Veronika 2015: A többszinterű etnográfia (*multi-sited ethnography*) kérdése. In *Aranykapu*. KJNT, Kolozsvár, 163–173.
- Mitev Ariel és Dörnyei Krisztina 2015: Netnográfia. In Mitev Ariel és Horváth Dóra: *Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv*, 157–186.
- Vörös Miklós 2010: Tabuk és tanulságok. Fordulópontok a kulturális antropológiai terepmunka történetében. *Café Babel*, 18–26.
- Vörös Miklós és Frida Balázs 2004: Az antropológiai résztvevő megfigyelés története. In Letenyei László (szerk.): *Településkutatás II. Szöveggyűjtemény*. Budapest: L'Harmattan – Ráció, 395–416. <http://tettconsult.eu/books/TelkutHTML/szovgyujtpdf/06-frida.pdf>

Etikai kódexek

MTA Tudományetikai Kódexe: <http://mta.hu/hatteranyagok/tudomanyetikai-bizottsag-105786>

AAA etikai kódexe (1998): http://antropologia.tatk.elte.hu/?Etikai_K%F3dexe:Az_AAA_Etikai_K%F3dexe

AJÁNLOTT

Digitális antropológia (blokk), *Replika* 108-109.

H. Russell 2011: *Research methods in anthropology. Qualitative And Quantitative Approaches*. Fifth Edition, Bernard University of Florida.

2.3. ALKALMAZOTT ANTROPOLÓGIA FŐBB MÓDSZEREI.

- Részvételi szemléletmód és alkalmazott antropológia (részvételi akciókutatás, részvételi vizuális kutatás (pl. PhotoVoice).
- Szakpolitika és kutatás: SWOT-analízis, szükséglet- és hatásfelmérés, kulturális erőforrás menedzsment.
- Közösségfejlesztés és alkalmazott antropológia.
- Kevert módszerek és alkalmazott tudomány.
- Etikai elvek, dilemmák és felelősségvállalás az alkalmazott antropológiában.

KÖTELEZŐ

Arapovics Mária és Vercseg Ilona 2017 *Közösségfejlesztés. Módszertani útmutató*. Budapest: Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ, NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., Országos Széchényi Könyvtár http://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/csk_utmutato_kozossegfejlesztos_online_20170331-1.pdf

Cernea, Michael M. 1994: A társadalomtudományi ismeretek a fejlesztési politikákban és a projektekben. In Madarász Imre (szerk.): *A vidékfejlesztés szociológiája*. Szöveggyűjtemény. Gödöllő, 73–100.

Escobar, Arturo 2006 A fejlesztés csatája. A „harmadik világ” megteremtése és lerombolása. *Anthropolis*

Harper, Krista 2016 Vizuális beavatkozások és „reprezentációs válságok” a környezetantropológiában. A környezeti igazságosság vizsgálata egy magyarországi roma közösségben. *Replika* 100: 167–190.

Kántor Barbara 2015 Antropológusok katonai célú kormányzati szerepvállalásának etikai dilemmái az Egyesült Államokban – tudománytörténeti áttekintés. *Seregszemle. Összhaderőnemi Parancsnokság folyóirata*, 170–181. ISSN 2060-3924 http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/54566/seregszemle_2015_2-3szam.pdf

Király Gábor, Dén-Nagy, Géring Zsuzsanna és Nagy Beáta 2014 Kevert módszertani megközelítések. Elméleti és módszertani alapok. *Kultúra és közösség*, 5(2): 95–104.

Kotics József 2013 Egy innovatív fejlesztési projekt konfliktuspotenciáljának alkalmazott antropológiai vizsgálata – Csernely esete. Miskolci Egyetem Közleményei: *Anyagmérnöki Tudományok* 38(1): 155–164. ISSN

Kotics József 2016 Munkásövezetből roma szegregátum? Makó Honvéd városrészének alkalmazott antropológiai vizsgálata. In *Diptichon. Tanulmányok Bartha Elek tiszteletére*. Bihari Nagy Éva, Keményfi Róbert, Kavecsánszki Máté és Marinka Melinda (szerk.). Debrecen: Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék, 899–934.

Lajos Veronika 2012 Alkalmazott antropológia a moldvai csángóknál? Kísérlet elmélet és gyakorlat viszonyának újraértelmezésére. *Erdélyi Múzeum*, 74(4): 176–193.

Lajos Veronika 2016 Részvétel és együttműködés. Fogalmak, dilemmák és értelmezések. *Replika* 100(5): 23–40.

Replika 100. (2016/5) *részvételiség, megfigyelői perspektívák*. <http://real.mtak.hu/46768/>

Pataki György és Vári Anna (szerk.) 2011: *Részvétel - akció - kutatás. Magyarországi tapasztalatok a részvételi-, akció- és kooperatív kutatásokból*. Bp.: MTA Szociológiai Kutatóintézet, 5–8, 28–51, 52–83.

Vercseg Ilona 2005 A részvétel mint közösségfejlesztési alapelv. *Parola*, 2005 évf. 3-4. szám, 23. Internetes hozzáférés:

http://www.kka.hu/Kozosseg_Adattar/parolaar.nsf/nyomtat/5CE178BFBC4DA037C1257131004122AD?OpenDocument

AJÁNLOTT

Creswell, John W. 2013 *Research Design. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. SAGE Publications, Inc.

Kedia, Satish és Willigen, John van (eds.) 2005 *Applied Anthropology. Domains of Application*. Praeger, Westport-Connecticut-London.

2.4. KREATÍV KUTATÁSI GYAKORLATOK ÉS REPREZENTÁCIÓS FORMÁK AZ ANTROPOLÓGIÁBAN (TUDOMÁNYOS ÉS ISMERETTERJESZTŐ)

- Kreatív adatgyűjtési technikák I: autóetnográfia, kutatói önmegfigyelés, kollázstechnika, fotó- és videóinterjú
- Kreatív adatgyűjtési technikák II.: naplórás, beszélgetőtársi fotók és videók készítése, földrajzi adatok gyűjtése, *citizen science* (közösségi/civil kutatás) adatgyűjtés
- Reprezentáció: az antropológiai „írás” és az antropológiai „szöveg” – fikció és realitás.
- Etnográfiai írás: tudományos műfajok (kutatási jelentés, absztrakt, tanulmány, monográfia, tanulmánykötet, szakdolgozat...)
- Etnográfiai írás: ismeretterjesztő műfajok (cikk, blog, vlog, előadás...)
- Kép, kiállítás, film, művészeti előadás, performansz és akciók

KÖTELEZŐ

Horváth Dóra és Mitev Ariel 2015: *Alternatív kutatási kézikönyv*.

Mund Katalin 2016: Citizen science – új módszertan? *Replika* 99 <http://www.replika.hu/replika/99-06>

Aczel, Richard 2005: *Hogyan írjunk esszét?* Budapest: Osiris.

Gyurgyák János 2005: *Szerkesztők és szerzők kézikönyve*. Budapest: Osiris, 72-127.

Havasréti József 2006: *Tudományos írásmű*. Bölcsész Konzorcium.

Szabó Katalin 2009: *Kommunikáció felsőfokon. Hogyan írjunk, hogy megértsenek? Hogyan beszéljünk, hogy meghallgassanak?* Budapest: Kossuth Kiadó.

AJÁNLOTT

Eco, Umberto 1992: *Hogyan írjunk szakdolgozatot?* Budapest: Gondolat.

Ellis, C. 2004: *The Ethnographic I. A Methodological Novel about Autoethnography*. Altamira, Oxford.

Körtvélyesi Zsolt 2018: *Bevezetés a tudományos szöveg írásába*. Budapest: ELTE. https://tatk.elte.hu/dstore/document/160/Kortvelyesi_Bevezetes_a_dolgozatirasba.pdf

III. SZAKANTROPOLÓGIÁK

3.1. TÖRTÉNETI ANTROPOLÓGIA FŐBB TÉMÁI ÉS KULCSFOGALMAI

- A történeti antropológia tárgya, kutatástörténete és a történelem fogalma.
- A történeti antropológia elméleti-módszertani alapjai, története és irányzatai.
- A középkor népi nevetéskultúrája (Bahtyin) és a civilizáció folyamata (Elias).
- Történeti demográfia.
- Nők a történeti antropológiában: boszorkányüldözések Európában és Magyarországon, egykézés, tiszazugi arzénos gyilkosságok.

KÖTELEZŐ

- Apor Péter 2003: Történeti antropológia. In Bódy Zsombor – Ö. Kovács József szerk.: *Bevezetés a társadalomtörténetbe*. Budapest: Osiris, 443-466.
https://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_520_bevezetes_a_tarsadalomtortenetbe/ch05s02.html
- Burke, Peter 1992: Antropológusok és történészek. Megjegyzések egy kapcsolat történetéről. *BUKSZ* (tél): 490-497.
- Behringer, Wolfgang 1990: Rossz idő, éhínség, félelem. Az európai boszorkányüldözés klíma-, társadalom- és mentalitástörténeti okai. *Ethnographia* (3-4): 363-384.
- Davis, Natalie Z. 2001: Az erőszak rítusai. In uő: *Társadalom és kultúra a kora újkori Franciaországban*. Budapest: Balassi, 139-167.
- Elias, Norbert 1987 *A civilizáció folyamata*. Budapest, 162-185. https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/720814/default/doc_url/A_civilizaci_folyamata0001.pdf
- Gaunt, David 1984: Történelem és antropológia. *Világtörténet* (2): 3-17.
- Gunst Péter 1986: Tiszazug. *Valóság* (10): 89-98.
- Gyáni Gábor 1992: A makro- és mikrotörténet vitája. *BUKSZ* (tél): 492-497.
- Klaniczay Gábor 1990: Történeti antropológia. In Uő: *A civilizáció peremén. Kultúrtörténeti tanulmányok*. Budapest, 88-115 és 261-298.
- Kotics József 2001: *Mások tekintetében*. Miskolc. 13-27, 61-73.
- Pócs Éva 2005: Boszorkányság és boszorkányok Közép-Kelet-Európában. *Korunk* <https://epa.oszk.hu/00400/00458/00101/2005honap5cikk972.htm>
- Szijártó M. István 2003: A mikrotörténelem. In Bódy Zsombor – Ö. Kovács József szerk.: *Bevezetés a társadalomtörténetbe*. Budapest: Osiris, 494-513.
- Sebők Marcell szerk. 2000: *Történeti antropológia*. Budapest: Replika, 17-22, 147-157.
https://mandadb.hu/tetel/242258/Torteneti_antropologia_Modszer_tani_irasok_es_esettanulmanyok

AJÁNLOTT

- Bahtyin, Mihail 1982: *Francois Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája*. Budapest.
- Burke, Peter 1991: Rejtőzködő kultúra. In uő: *Népi kultúra a kora újkori Európában*. Budapest: Századvég Kiadó-Hajnal István Kör, 85-110.
- Kristóf Ildikó 1990: Boszorkányok “Orvos Asszonyok” és “Parázna Személyek” a XVI-XVIII. századi Debrecenben. *Ethnographia* 3-4: 438-467.
- Lepénies, Wolf 1995: A mentalitás történetétől a mentalitás politikáig. *BUKSZ* (nyár): 198-208.
- Schorkowitz, Dittmar 2012: “Historical Anthropology in Eurasia ‘... and the Way Thither’.” *History and Anthropology* 23,1: 37-62.
- R. Várkonyi Ágnes 1990: Közgyógyítás és boszorkányhit. Mária Terézia boszorkánypereket beszüntető törvényének újragondolásához. *Ethnographia* 3-4: 384-438.

3.2.VALLÁSANTROPOLÓGIA FŐBB TÉMÁI ÉS KULCSFOGALMAI

- A vallásantropológia tárgya, meghatározásai és története.
- A vallásantropológia alapfogalmai: kultúra, vallás, vallási rendszer, szent.
- Vallási és hiedelemrendszerek: animizmus, fetisizmus, totemizmus, sámánisztikus hiedelemhagyomány.
- Intézményesült vallások.
- A szakrális kommunikáció, rítus és mítosz.
- Vallás és társadalomszerkezet, vallás és gazdaság.

KÖTELEZŐ

Boglár Lajos (szerk) 1995: *Vallás és antropológia*. Budapest: Szimbiózis.

Geertz, Clifford 1994: A vallás mint kulturális rendszer. In Geertz: *Az értelmezés hatalma*. Budapest: Osiris, 63-104

Durkheim, Emile 2003 A főbb rituális attitűdök. In: Durkheim, Emile: *A vallási élet elemi formái*. Bp.: L'Harmattan 277–377.

Durkheim, Emile 2004: *A vallási élet elemi formái*. L'Harmattan, Budapest.

Fejős Zoltán 1979: Az átmeneti rítusok. Arnold van Gennep elméletének vázlata. *Ethnographia* 3: 406–414.

Simon Róbert 2003: *A vallástörténet klasszikusai*. Osiris Kiadó, Budapest.

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_a_vallastortenet_klasszikusai/ch03s12.html

Turner, Victor 1997: Átmenetek, határok és szegénység: a communitas vallási szimbólumai. In: *Mérföldkövek*. Budapest, 675-712.

AJÁNLOTT

Moro, Pamela A. and Myers, James 2012: *Magic, Witchcraft and Religion: A Reader in the Anthropology of Religion*. McGraw – Hill Education.

Morris, Brian 2006: *Religion and Anthropology: A Critical Introduction*. New York: Cambridge Univ. Press.

Eliade, Mircea 2014: *A szent és a profán*. Helikon, Budapest.

Voigt Vilmos 2006: *A vallás megnyilvánulásai*. Timp, Budapest.

3.3. ÖKOLÓGIAI ANTROPOLÓGIA TÖRTÉNETI KORSZAKAI ÉS KULCSFOGALMAI

- Tárnya, meghatározása(i), helye a tudományok rendszerében és a rokntudományok: társadalomökológia, mélyökológia, az ökológiai személet és az akcióantropológia, etnoökológia, ethnoscience, etnotaxonómia, kognitív antropológia, történeti ökológia).
- Az ökológiai antropológia előzményei, iskolái.
- Kulturális ökológia
  - Steward és a multilinéaris evolucionizmus, White unilinéaris evolúció, a kulturális mag és a szociokulturális integráció szintjeinek problémája) és kritikája (Vayda, Rappaport, Sárkány)
  - Kulturális materialisták (Harris, Carneiro, Service, Sahlins munkássága)
- Az ökológia fogalmai: niche, biotóp, populáció, adaptáció, ökoszisztéma, eltartóképesség); a természet és az ember kölcsönhatása, adaptáció és maladaptáció; az emberi populáció és kapcsolatai, fejlődése, szabályozása; a negatív visszacsatolás mint fő szabályozó tényező; az egyensúlyi modellek; energetika és emberi társadalom (energiaáramlás, termelés és elosztás); a mezőgazdasági termelés és a környezet kapcsolatai.

KÖTELEZŐ

Paul Bohannan és Mark Glazer (szerk.) 1997: *Mérföldkövek...* Budapest: Panem, Steward = 442-456. White = 461-485. Sahlins = 487-514. Harris = 517-550.

Borsos Balázs 1994: Roy Rappaport és a kulturális ökológia. *Liget* 7(6): 77-85.

Borsos Balázs 2004: *Elefánt a hídon. Gondolatok az ökológiai antropológiáról.* Budapest: L'Harmattan, 13-28, 29 – 42, 43-52, 53-65, 113-128, 152-160.

Borsos Balázs 2001: Populáció - ökoszisztéma - niche. Az ökológia helye és szerepe az ökológiai antropológiában. In: Szilágyi Miklós (szerk.): *Etnológiai tanulmányok. Népi kultúra - népi társadalom XX.*, 9-36. http://real-j.mtak.hu/5242/1/NeprajziKutatoIntezetEvkonyve_20.pdf

Harris, Marvin 2003: Az indiai szent tehén kulturális ökológiája. In: Biczó Gábor (szerk.): *Antropológia irányzatok...* Debrecen: Csokonai Kiadó, 30-51.

Rappaport, Roy 2003: A környezeti viszonyok rituális szabályozása egy új-guineai nép körében. In: Biczó (szerk.): *Antropológiai irányzatok...* Debrecen: Csokonai, 52-69.

Sárkány Mihály 2000: Kulturális ökológia - távlatok és korlátok. In: Sárkány Mihály: *Kalandozások a 20. századi kulturális antropológiában.* Budapest: L'Harmattan, 31-43.

R. Várkonyi Ágnes 1993: Történeti ökológia és a művelődés története. In: Uő és Kósa László (szerk.): *Európa híres kertje.* Budapest: Orpheusz Könyvkiadó, 258-282.

AJÁNLOTT

A. Gergely András 2003: Főbb kérdések és kihívások. In: Uő (szerk.): *Ökológia - kultúra – embertudomány.* <http://mek.oszk.hu/01700/01710/01710.rtf>

Borsos Balázs 1994: Táj - ember - kultúra. Az ökológiai megközelítés társadalomtudományi alkalmazásához. *Dimenziók* 2 (3): 95-105.

Haenn, Nora és Wilk, Richard (szerk.) 2006: *The Environment in Anthropology.* New York: NYUP, 3–72, 75–79, 137–162, 173–214, 255–269, 336–348, 367–385, 401–417.

Kopnina, Helen 2011: *Environmental Anthropology Today.* Routledge.

Molnár Zsolt, Bartha Sándor és Babai Dániel 2009: A népi növényzetismeret és az etnogeobotanikai, ökológiai antropológiai megközelítés szerepe napjaink vegetáció és táj kutatásában. *Botanikai Közlemények* 96(1–2): 95–116.

3.4. SZERVEZETI ANTROPOLÓGIA FŐBB TÉMÁI ÉS KULCSFOGALMAI

- A gazdasági antropológia elhatárolása a szervezeti antropológiától (előzmények).
- és a szervezeti antropológia, a szervezeti antropológia tárgya, meghatározása(i) és helye a tudományok rendszerében.
- A szervezeti antropológia előzményei, története és irányzatai.
- A szervezeti kultúra fogalma és a szervezetikultúra-kutatások irányzatai (I. és II.).
- Kérdések, módszerek és dilemmák egy szervezet antropológiai vizsgálatában.
- Az antropológia üzleti környezetben való alkalmazhatóságának egyéb területei (üzleti alkalmazott antropológia).

KÖTELEZŐ

Bíró Balázs-Serfőző Mónika 2003 Szervezetek és kultúra. In Hunyadi György-Székely Mózes szerk.:Gazdaságpszichológia. Budapest, Osiris, 481-541.

Borgulya Istvánné Vető Ágnes Ágota 2014 Kulturális távolságok vállalatokon belüli és országok közötti interakciókban. Elmélet és gyakorlat. Typotex, 2014.

Csepeli György 2001 A szervezkedő ember. Budapest, Osiris Kiadó, 17-51; 289-316; 317-324.

Dudás Emese 2003 Kitekintés: kultúrközi kutatások és nemzetközi menedzsment. In Hunyadi György-Székely Mózes szerk.: Gazdaságpszichológia. Bp, Osiris, 565-580.

Gelei András 2006 A szervezet interpretatív megközelítése. *Vezetéstudomány – Budapest Management Review*, 38 (1.): 79-97.

Glózer Rita és Gelei András (szerk.) 2011 *Valóságkonstrukciók. A szervezeti jelentésvilág interpretatív megközelítései*. Budapest: Gondolat (Gelei és Bodorkós cikkek).
https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0050_Gelei-Glozer_szerk_Valosagkonstrukciok/valosagkonstrukciok_1_1.html

Kántor Barbara 2018 Business anthropology 2.0. Replika (106–107) <http://www.replika.hu/replika/106-107-08>

Molnár Ágnes 2017 Szervezeti antropológia, szervezeti etnográfia. Tudománytörténeti áttekintés a kezdetektől napjainkig (kézirat).

Molnár Ágnes 2018 Szervezeti etnográfia, szervezeti etnológia. Kutatási módszerek a szervezeti antropológiában (kézirat).

Perrow, Charles 1997 Szervezetszociológia. Budapest, Osiris, 91-237.

Püsök Imola 2018 Jó üzlet az antropológia? Replika

AJÁNLOTT

Baba, Marietta 2012 Anthropology and Business. Influence and Interests. *Journal of Business Anthropology*, 1(1): 20–71.
<https://www.msu.edu/~mbaba/documents/Baba%20Anthropology%20and%20Business.pdf>

Denny, Rita M., and Patricia Sunderland, eds. 2014 *Handbook of anthropology in business*. Walnut Creek, CA: Left Coast

Gordon, Wendy-Langmaid, Roy 1997 *Kvalitatív piackutatás. Gyakorlati kézikönyv*. HVG Kiadó.

Jordan, Ann T.- Caulkins, Douglas D. 2013: Expanding the Field of Organizational Anthropology for the Twenty-first Century. In: Jordan, Ann T.- Caulkins, Douglas D.(szerk.): *A Companion to Organizational Anthropology*, Oxford, Blackwell, 1-26.

Perrow, Charles 1997: *Szervezetszociológia*. Budapest, Osiris, 91-237.

Wright, Susan 1994: 'Culture' in anthropology and organizational studies. In *Anthropology of Organizations*, London, New York: Routledge, 1-31.

3.5. MŰVÉSZETI ANTROPOLÓGIA: VIZUÁLIS KULTÚRA, TÁRGYAK ÉS TÖRZSI MŰVÉSZET

- Az antropológiai anyagokkultúra-kutatás korszakai, fogalmai.
- A művészet antropológiai értelmezése.
- Az antropológus más kultúrák tárgyait szemléli, hogy keletkezésükre, használatmódjukra, s a bennük testet öltött világképi elemekre következtessen.
- Kitüntetett tárgyak és rítusok az egyes törzseknél, ezek antropológiai megnevezése, leírása, értelmezése.
- A leírás és elemzés problémái más kultúrák tárgyai esetében.

KÖTELEZŐ

Adorno, Theodor W. 1998 *A művészet és a művészetek*. Budapest: Helikon, 7–22.

Berta Péter (szerk) Tárgy-transzformációk: határátlépés, életrajz, identitás. *Replika* 63, 27–162. <http://www.replika.hu/replika/60-b1-0>

Boas, Franz (1975) Primitív művészet. In: *Népek, nyelvek, kultúrák*. Budapest: Gondolat, 131-214.

Bodrogi Tibor 1968 A művészet-etnológia helyzete és problémái. *Műveltség és hagyomány* 10. 1968: 93-120.

Cocchiara, Giuseppe 1965 *Az örök vadember. A primitív világ jelenléte és hatása a modern kultúrára*. Budapest, 1965, Gondolat, 257-295.

Geertz, Clifford 2001 A művészet, mint kulturális rendszer. In Uő: *Az értelmezés hatalma*. Budapest: Osiris, 271-303.

Marschall, Wolfgang (1995): Az idegen forma. *Magyar Lettre Internationale*, 1995. ősz (18): 20-23.

Maquet, Jacques 2003: *Az esztétikai tapasztalat. A vizuális művészetek antropológus szemmel*. Debrecen.

Nemes Zoltán Márió 2013: *Esztétika és antropológia - Az antropológiai színrevitel mint esztétikai dehumanizáció*. <http://doktori.btk.elte.hu/phil/nemeszoltanmario/diss.pdf>

AJÁNLOTT

Birket-Smith, Kaj 1969: *A kultúra ösvényei*. Budapest, Gondolat, 344-358.p.

Gell, Alfred 1998 *Art and Agency. An Anthropological Theory of Art*. Oxford, Oxford University Press. ISBN 0198280149

Mircea Eliade 1997: *Képek és jelképek*. Budapest, Európa, 195-229.

Svašek, Maruška 2007: *Anthropology, art and cultural production. Anthropology, Culture, and Society*. London, Pluto.

IV. A KORTÁRS ANTROPOLÓGIA GYAKORLATI ASPEKTUSA (ALKALMAZOTT ÉS VIZUÁLIS ANTROPOLÓGIA)

4.1. ALKALMAZOTT ANTROPOLÓGIA ELMÉLETE ÉS TÖRTÉNETE

- Az alkalmazott antropológia fogalma és meghatározásai, termékek és lehetséges szerepek.
- A brit alkalmazott antropológia sajátosságai és története (korszakok, van Willigen és Baba).
- Az észak-amerikai alkalmazott antropológia sajátosságai és története (korszakok, van Willigen és Baba).
- Az alkalmazott antropológia mint önálló szakantropológia kialakulása, sajátosságai, szakterületek (beavatkozási területek) és szinterek (gazdasági, nonprofit és civil, illetve kormányzati és társadalompolitikai).
- A magyar alkalmazott antropológia sajátosságai és története, intézmények, szervezetek.

KÖTELEZŐ

- Appadurai, Arjun 2011 A kutatáshoz való jog. *AnBlok* Online: http://epa.oszk.hu/02700/02725/00004/pdf/EPA02725_anblokk_2011_5_066-075.pdf
- Baba, Marietta L. 2012 Mi áll az „alkalmazott antropológia” elnevezése mögött? Találkozás a globális gyakorlattal. *Néprajzi Látóhatár* 2012/4. 97–102.
- Baba, Marietta L. 2017 Globális összefüggések és a praxisantropológia a 21. században. *Replika* 103: 143–156.
- Biczó Gábor 2014 Az alkalmazott antropológia és a gyakorlati értékű tudás: a történeti előzmények, a kritikai fordulat és az etikai önreflexió társadalomfilozófiai háttere. *Tabula online* 2014(15)2. http://tabula.neprajz.hu/neprajz.07.152a.php?bm=1&as=401&kr=A_10_%3D%222014%2015%282%29%22
- Frida Balázs 2005 Civil-Társadalom-Tudomány, avagy alkalmazható-e a kultúra tudománya? *Anthropolis* 2.1–2.
- Haraszi Anna 2005 Alkalmazott és akcióantropológia. Elméleti és etikai alapkérdések. *Világosság* 2005/7–8. 215–232.
- David W. McCurdy 2005 Antropológia használatban. *Anthropolis* 2.1./2: 84–93.
- B. Medgyes Éva 1979 Alkalmazott antropológia. Kezdeményezések tudományunk gyakorlati alkalmazására. *Néprajzi Értesítő*, 5–29.
- Tabula 2014(1-2) alkalmazottantropológia-vita: <https://epa.oszk.hu/03100/03125/00027/pdf/>

ALKALMAZOTT ANTROPOLÓGIAI ETIKAI KÓDEXEK

- Society for Applied Anthropology: <https://www.sfaa.net/about/ethics/>
- NAPA: <http://practicinganthropology.org/about/ethical-guidelines/>

AJÁNLOTT

- Boglár Lajos 2001 Akcióantropológia. In Uő. *A kultúra arcai*. Budapest, Napvilág, 83–93.
- Fehérvári Marcell 2007 Antropológiából megélni? A gyakorlati élet prioritása egy szakmai civil szervezet stratégiájának kialakításában. *Kultúra és Közösség*, 11/2-3: 38–42.

4.2. ALKALMAZOTT ANTROPOLÓGIA FŐBB KÉRDÉSEI I.: OKTATÁS, URBANIZÁCIÓ, MOBILITÁS ÉS MIGRÁCIÓ

(elmélet és gyakorlat viszonya Európában).

- Oktatás: oktatás és társadalom; nemzetközi oktatáspolitikák és gyakorlatok; európai és magyar oktatási rendszerek; integráció és szegregáció az oktatásban (magyar és nemzetközi példák); alkalmazott antropológia és oktatás.
- Urbanizáció: városantropológia fogalma, története és módszerei; városmodellek és urbanizációs folyamatok; falu-város viszonya; városiasodási folyamatok Magyarországon; alkalmazott antropológia és urbanizációs folyamatok.
- Mobilitás és migráció: a mobilitás fogalma és típusai; az antropológiai migrációkutatás tárgya és története; migráció típusok és a vándorló ember típusai; transznacionális folyamatok, (hagyományos és digitális) diaszpórák, identitáspolitikák; alkalmazott antropológia és mobilitás, migráció.

KÖTELEZŐ - Oktatás

Alcalde, José Eugenio Abajo 2008 *Cigány gyerekek az iskolában*. Nyitott Műhely, 5–45.

Biczó Gábor 2014 Alkalmazott társadalomtudományi kutatások és a roma kisebbségi közösségek integrációja – kortárs kihívások. In *Peremhelyzetben: romológiai írások*.

Szerk.: Bócsi Veronika, Didakt Kft.: Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar, Narratológiai Műhely, Debrecen; Hajdúböszörmény, 11-30 169-189.

Lisa Delpit 2007 Mások gyermekei. Hivatalos kultúra és kisebbségi tanuló. Az osztálytermekbe szűrődő többségi kulturális tényezőkről. Budapest: Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 17–44.

Ferge Zsuzsa 2014 Civil jelentés A gyerekesélyekről, 2012–2013. Budapest, GYERE, online: http://www.fergezsuzsa.hu/docs/civil_jelentes_2012-2013.pdf

Kozma Tamás 2016 *A pillanat – Esszé az oktatáskutatásról*. Budapest: Új Mandátum, 23–130.

Ladányi János 2009 A burkolt szelekciótól a nyílt diszkriminációig, Budapest: MTA Történettudományi Intézet.

Mollenhauer, K. 1974 Szocializáció és iskolai eredmény In: *Az iskola szociológiai problémái*. KJK, Budapest, 189-217.

Mészáros György 2017 *Pedagógiai etnográfia*. Budapest: ELTE, 19–56.

Serfőző Mónika és Hunyady György 1998 Az iskola szervezeti kultúrája és vezetése. In L. Varga - Á. Budai (szerk.) *Közoktatás-kutatás. 1996–1997*. Budapest, Művelődési és Közoktatási Minisztérium, 86–117.

Vámos Ágnes 2013 A gyakorlat kutatása a pedagógiában – az akciókutatás. *Neveléstudomány* 23–42. Online:

http://nevelestudomany.elte.hu/downloads/2013/nevelestudomany_2013_2_23-42.pdf

Virág Tünde 2003 Gettósodó térség, gettósodó iskolarendszer. *Kisebbségkutatás* 2003/2. http://www.hhrf.org/kisebbssegkutataskk_2003_02/cikk.php?id=750

AJÁNLOTT - Oktatás

Bócsi Veronika 2015: *A felsőoktatás értékmenteszei*. Új Mandátum, Budapest.

Ferge Zsuzsa 2017: *Magyar társadalom- és szociálpolitika, 1990-2015*. Osiris, Budapest.

Jenei György 2007 *Bevezetés a társadalompolitikába*. Budapest: AULA.

Handy, C., Aitken, R. 1985 *Understanding Schools as Organizations*. Penguin Books.

KÖTELEZŐ – Urbanizáció

- A. Gergely András és Bali János (szerk.) 2007 *Városantropológiai vázlatok és változatok*. MTA PTI Etnoregionális Kutatóközpont-ELTE BTK NI, Budapest, 62-90, 95-106, 132-140, 150-159, 176-187, 204-213, 266-276.
- Beluszky Pál – Kovács Zoltán (1998): *Város a térben: városszerkezet, városrészek, agglomeráció*. Budapest kézikönyve. 1. Budapest: CEBA, 99-123.
- Csizmady Adrienn 2008 *A lakóteleptől a lakóparkig*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 14-49, 111-150, 161-171, 274-283.
- Fejős Zoltán és Niedermüller Péter 1988 Témák és irányzatok a városok antropológiai-néprajzi kutatásában. *Valóság*, 1988/3. 48-59.
- Gyáni Gábor (szerk.) 1995 *A modern város történeti dilemmái*. Csokonai, Debrecen, 1-62, 109-124, 199-211.
- Niedermüller Péter 1994 A város: kultúra, mítosz, imagináció. *Mozgó Világ*, 5: 5–17.
- Szijártó Zsolt 2010 Bevezető: a városkutatás átalakulása. In uő (szerk.): *KÖZ/TÉR fogalmak, nézőpontok, megközelítések*. Bp – Pécs: Gondolat – PTE KMT, 13–32.
- Szirmai Viktória-Váradai Zsuzsanna-Kovács Szilvia-Baranyai Nóra-Schuchmann Júlia 2011 A nagyvárosi területfogyasztás térbeli társadalmi problémái: város és környék dichotómiák. In: Kerekes S, Szirmai V, Székely M (szerk.): *A fenntartható fogyasztás környezeti dimenziói*. Budapest: Aula, 128-170.
- Udvarhelyi Éva Tessza 2002 Kulturális változás, szimbolikus politika és a Westend City center. In Szakál Gyula – Udvarhelyi Éva Tessza – A. Gergely András (szerk.): *Elitek és piaci kultúráváltások*. Bp. <https://mek.oszk.hu/02000/02015/02015.htm#4>
- Wilhelm Gábor 2005 Kognitív térképek és városreprezentáció. In: N. Kovács Tímea – Böhm Gábor – Mester Tibor (szerk.): *Terek és szövegek. Újabb perspektívák a városkutatásban*. Budapest: Kijárat Kiadó, 29-46.

AJÁNLOTT - Urbanizáció

- A. Gergely András 1993 Urbanizált méhkas, avagy a helyi társadalom. MTA Politikai Tudományok Intézete, Akadémiai Kiadó, Bp.
- Dobák, Judit 2018 The Mental Map of a Rural (workers') Housing Estate in Hungary: An Urban Anthropology Research. *BELVEDERE MERIDIONALE* 30: 4: 141-159.
- Letenyei László (szerk.) 2004: *Településkutatás I-II*. Budapest: TeTTConsult. http://www.tettconsult.eu/new/szoveges_hm/telepkutatas.htm
- Prato, Giuliana B. – Pardo, Italo 2013 Urban Anthropology. *Urbanities*, Vol. 3. No 2. November (University of Kent, U.K.)
- Staheli, L. A., Mitchell, D. 2009 Public Space. In: Kitchin, R., Thrift, N. (eds.): *International Encyclopaedia of Human Geography*, volume 8, Elsevier, Amsterdam & Oxford, pp. 511–516.
- Szirmai Viktória 2004 Globalizáció és a nagyvárosi tér társadalmi szerkezete. *Szociológiai Szemle*, 2004/4. 3-24.

KÖTELEZŐ - Mobilitás és migráció

- Andorka Rudolf 1975 A társadalmi mobilitás kutatása. In *A szociológia ágazatai*. Budapest, 95–113.
- Geertz, Clifford 1998 Az identitás politikájáról. *Magyar Lettre International*, 31. <https://epa.oszk.hu/00000/00012/00015/geert.htm>
- Calhoun, Craig 1997 Társadalomelmélet és identitáspolitikák. In: Zentai Violetta (szerk.): *Politikai antropológia*. Bp: Osiris, 99-114.
- Fejős Zoltán 2004 Diaszpóra és az „amerikai magyarok” – háttér egy fogalom alkalmazhatóságához. In Kovács Nóra (szerk.): *Tanulmányok a diaszpóráról*. Budapest: MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Gondolat, 9–24. <http://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/archive/513.pdf>
- Hannerz, Ulf 1999 A világvárosok szerepe a kultúrában. *Replika* 38: 91–103.
- Hárs Ágnes és Tóth Judit (szerk.) 2010 Változó migráció – változó környezet. Budapest: MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 15–53, 57–86. http://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/olvasoszoba/intezetikiadvanyok/Valtozo_migracio_valtozo_kornyezet.pdf

Lajos Veronika 2016 Migránsvilágok, jótékonykodás és gyakorlati alkalmazás. Lehetséges kulcskérdések a kortárs migrációs folyamatok kutatásában. In Papp Klára és Kerepeszki Róbert (szerk.): *Migránsok, menekültek, új hazát keresők*. Debrecen: Erdély-történeti Alapítvány és DETI, 175–190.

Massey, Douglas S. et al. 2001 A nemzetközi migráció elméletei: áttekintés és értékelés. In Sik Endre (szerk.): *A migráció szociológiája 1*. Budapest: Szociális és. Családügyi Minisztérium, 9–40. http://old.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Migracio_Szociologiaja_1.pdf

Prónai Csaba 2002 Migráció és kulturális antropológia. Tudománytörténeti vázlat. In Kovács Nóra és Szarka László (szerk.): *Tér és Terep I. Tanulmányok az etnicitás és identitás kérdésköréből*. Budapest, 347–366. <http://mek.oszk.hu/04100/04126/04126.pdf>

Sik Endre 2011 *A migráció szociológiája 2*. Budapest: ELTE-TÁTK.
http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_15_Sik_Endre_Migracio_szociologiaja_2_Valogatta_es_szerk_Sik_Endre/adatok.html

Vidák Zsófia 2011 Antropológia alkalmazása a szociális munkában. Élmények a bicskei menekülttáborból. *Le Monde Diplomatique*
http://halo.3sz.hu/sites/default/files/2011_julius_augusztus.pdf

AJÁNLOTT - Migráció

Brettell, Caroline és Hollifield, James (eds.) 2015 Introduction: In Uő: *Migration Theory. Talking Across Disciplines*. 3d ed. New York: Routledge.

Campbell - Slack - Diedrich: 2017 Mexican Immigrants, Anthropology, and United States Law: Pragmatics, Dilemmas, and Ethics of Expert Witness Testimony. *Human Organization*, Winter 2017, Vol. 76, No. 4, 326-335.

Salazar, Noel B. és Smart, Alan 2011 *Anthropological Takes on (Im)Mobility. Identities: Global Studies in Culture and Power*, 18: i–ix. ISSN: 1070-289X
<https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/275463/2/NBS-IDE1.pdf>

4.3. ALKALMAZOTT ANTROPOLÓGIA FŐBB KÉRDÉSEI II.: REGIONALIZMUS ÉS GLOBALIZÁCIÓ (elmélet és gyakorlat viszonya Európában).

- Regionalizmus: regionális identitás; regionalizmusok története: politikai, etnikai és kulturális regionalizmusok története; EU regionális politikája; alkalmazott antropológia és regionalizmus.
- Globalizáció kulturális aspektusai: a globalizáció fogalma, kutatástörténete és korszakai, a globalizáció típusai (gazdasági és pénzügyi, technológia, politikai, kulturális stb.) és a globalizációkritika, globalizáció és szociokulturális antropológia (elméleti és módszertani kihívások, problémák és esélyek).
- A globalizáció kulturális aspektusainak szervező alapfogalmai: társadalmi imagináció/imaginárius, „képzelt közösségek” (Anderson), diaszpórák, etnikai identitás, nacionalizmus és transznacionalizmus, hibridizáció és homogenizáció, asszimiláció és disszimiláció stb.
- Lokális kontextusok, globális problémák (pl. migráció, urbanizált és rurális szegénység, társadalmi mozgalmak, túlnépesedés, járványok, globális felmelegedés, fegyveres konfliktus) és alkalmazott antropológiai gyakorlatok.

KÖTELEZŐ

- Benedict Anderson 1989 Képzelt közösségek: megjegyzések a nacionalizmus eredetéről és terjedelméről. *Janus* VI/1: 3-28.
- Appadurai, Arjun 2001 A lokalitás teremtése. *Regio* 2001/3: 3–31. <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00042/pdf/01.pdf>
- Appadurai, Arjun 2008 Különválások és különbségek a globális kulturális gazdaságban. In Niedermüller Péter (szerk.): *Sokféle modernitás*. Budapest: L'Harmattan, 238–261.
- Fredrik Barth 1996 Régi és új problémák az etnicitás kezelésében. *Regio* 7 (1): 3-26.
- Bauman, Zygmunt 2002 *Globalizáció. A társadalmi következmények*. Szeged: Szukits, 90–156.
- Clifford, James 2001 Utazó kultúrák. *Magyar Lettre Internationale* 2001/41. <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre41/clifford.htm>
- Éger György 2000 Regionalizmus, határok és kisebbségek Kelet-Közép-Európában. Budapest: Osiris Kiadó, 9–69.
- A. Gergely András 1997 *Kisebbség, etnikum, regionalizmus*. Budapest: MTA, PTI. <http://mek.oszk.hu/11000/11003/11003.htm>
- Giddens, Anthony 2000 *Elszabadult világ. Hogyan alakítja át életünket a globalizáció?* Budapest: Perfekt, 7–76.
- Győri Szabó Róbert 2006 *Kisebbség, autonómia, regionalizmus*. Budapest: Osiris, 19-80, 111-267. és 291-358.
- Hannerz, Ulf 2004 A kozmopoliták és a helyiek a világkultúrában. In Biczó Gábor (szerk.) *Az idegen*. Debrecen: Csokonai, 178-191.
- Meyrowitz, Joshua 2005 A glocalitás hajnala. A hely és önazonosság új élménye a globális faluban. *Világosság* 2005/6: 29–36.
- Szabó Máté 2004 *Globalizáció, regionalizmus, civil társadalom*. Budapest: Századvég, 5–165.
- Cséfalvay Zoltán 2004 *Globalizáció 2.0 - ESÉLYEK ÉS VESZÉLYEK*. Universitas.

AJÁNLOTT

- Ted Lowell 2002 *The Anthropology of Globalization: Cultural Anthropology Enters the 21st Century*.
- Thomas Hylland Eriksen 2007 *Globalization: The Key Concepts*. Bloomsbury Academic.
- Jonathan Xavier Inda and Renato Rosaldo 2007 *The Anthropology of Globalization: A Reader* 2nd Edition. Wiley-Blackwell.

4.4.VIZUÁLIS ANTROPOLÓGIA ELMÉLETE ÉS TÖRTÉNETE.

- A vizuális antropológia elmélete és története
- A vizuális antropológia definíciói. A vizuális antropológiai területei.
- Filmezés terepen: a navaho filmek (esetleírás és konzekvenciák) A kulturális leltár.

KÖTELEZŐ

Bán András: *Vizuális antropológia vs. vizuális kultúra?* Magyar Építőművészet. [<http://meonline.hu/vizualis-kultura/vizualis-antropologia-vs-vizualis-kultura/>]

Collier, John Jr. – Collier, Malcolm 1986 *Visual Anthropology*. Albuquerque, University of New Mexico Press.

Hall, Edward T. 1995 *Rejtett dimenziók*. Budapest, Katalizátor Iroda (részletek).

Pink, Sarah 2006 Interdiszciplináris programok a vizuális kutatásban: A vizuális antropológia újragondolása. In: Letenyei László (szerk.): *Településkutatás I-II. Módszertani kézikönyv és szöveggyűjtemény*. TeTT könyvek. Budapest, 703-728.

R Nagy József 2000 Képek és kultúra. Vizuális antropológiai megközelítések. *Ex Symposion*, 32-33: 33-38.

Worth, Sol – Adair, John 1977 Navajo filmek. In Horányi Özséb (szerk.): *Montázs*. Budapest, Tömegkommunikációs Kutatóközpont, 271-324.

AJÁNLOTT

Banks, Marcus és Zeitlyn, David 2015 *Visual Methods in Social Research*. London, Sage.

Bernát István et al 2012 *Média, kultúra, kommunikáció*. Budapest: Libri.

4.5. VIZUÁLIS ANTROPOLÓGIA GYAKORLATA ÉS A VIZUÁLIS KULTÚRA KUTATÁSA

- A dokumentumfilm és az antropológiai film műfaja, kialakulása (fikció és dokumentum kapcsolata).
- Az antropológiai filmezés műfaja, módszerei, iskolái. (Filmtörténet, irányzatok, iskolák.)
- Az antropológiai irányzatok és az antropológiai dokumentumfilmezés összefüggései. (Filmismeret)
- Kultúraközi összehasonlító vizuális vizsgálódás.
- A vizuális érzékelés és kifejezés kulturális aspektusainak szisztematikus vizsgálata.
- A képalkotás alapelemei. A képalkotó rend. Forma, képi dinamika, fény, szín, ismétlés, vizuális kifejezés, kompozíció, szimmetria, aranymetszés. Forma és jelentés kapcsolata.
- Filmes dokumentumok antropológiai elemzése.
- Az antropológiai fotográfia; a fotográfia mint antropológiai dokumentum

KÖTELEZŐ

Arnheim, Rudolf 2004 *A vizuális élmény*. Budapest, Aldus.

Geertz, Clifford 1994 A művészet mint kulturális rendszer. In: uő: *Az értelmezés hatalma*. Budapest, Századvég, 239-267.

Deregowski, Jan B. 1982 Illúzió és kultúra. In R. L. Gregory - E. H. Gombrich: *Illúzió a természetben és a művészetben*. Budapest, Gondolat, 165-196.

Panofsky, Erwin 1976 *Az emberi arányok stílustörténete*. Budapest, Magvető.

Pink, Sarah 2009 *Visual Interventions: Applied Visual Anthropology*. Berghahn Books.

Brigard, Emile de 2001 A néprajzi film története. In R. Nagy József (szerk.): *Antropológiai dokumentumfilmek. Vizuális antropológiai szöveggyűjtemény II*. Miskolc, KVAT, 18-45.

MacDougall, David 2001 A megfigyelő filmen túl. In R. Nagy József (szerk.): *Antropológiai dokumentumfilmek. Vizuális antropológiai...II*. Miskolc, KVAT, 4-17.

Nichols, Bill 2009 A dokumentumfilm típusai. *Metropolis* 2009/4: 20-41.

Plantinga, Carl 2009 Dokumentumfilm. *Metropolis* 2009/4: 10-19.

Rouch, Jean 1981 A néprajzi film. In Szilágyi Gábor (szerk.): *A népszerű tudományos film*. Budapest, Magyar Filmintézet, 207-263.

Young, Colin 2001 A megfigyelő film. In R. Nagy József (szerk.): *Antropológiai dokumentumfilmek. Vizuális antropológiai szöveggyűjtemény II*. Miskolc, KVAT, 46-59.

AJÁNLOTT

Falus Róbert 1982 *Az aranymetszés legendája*. Budapest, Magvető.

Gerő Zsuzsa 1974 *A gyermekrajzok esztétikuma*. Budapest, Akadémiai.

V. V. Ivanov 1986 *Páros és páratlan*. Budapest, Kozmosz, 141-160.

Paolo Santarcangeli 1970 *A labirintusok könyve*. Budapest, Gondolat, 9-51, 106-146.

Spirál a tudományban és művészetben. Budapest, 1988, Intart.

Veres Péter 1975 Jobb: bal: : férfi: nő, in Voigt - Szépe - Szerdahelyi (szerk.): *Jel és közösség*. Budapest, Akadémiai, 83-92.

Hermann Weyl 1982 *Szimmetria*. Budapest, Gondolat, 13-51.

FILMISMERET

Lumière: Partie d'écarte; Barque sortant du port; Démolition d'un mur. La voltige, La pêche aux poissons rouges, Le débarquement du congrès de photographie à Lyon, Les forgerons; laherty: Nanook of the North; Ruttmann: Berlin: Die synfonie einer Großstadt; Vertov: Человек с киноаппаратом; Grierson: Drifters; Riefenstahl: Olympia; Homoki Nagy: Gyöngyvirágtól lombhullásig; Rouch: Moi un noir; Dárday - Szalai: Jutalomutazás; Fiore - Butler: Pumping Iron; Gulyás - Gulyás: Én is jártam Isonzónál; Sevcikova: Jakub; Almási: Sejtjeink; Moore: Bowling for Columbine; továbbá híradófilmek, hírműsorok, oktatófilmek, kutató és jegyzetfilmek, tudományos filmek, filmdokumentációk, filmdolgozatok, módszertani-informatív filmek.

KÖTELEZŐ

Béres István 1992 *Egy családi fényképgyűjtemény vizuális antropológiai elemzése*. Pécs, JPTE.

Csupor István 1986 A fényképkészítés alkalmi és szokásai Cinkotán, *Etnographia* 97. 1986/1: 54-82.

Fejős Zoltán 1998 A fotóantropológia és a bemutatás dilemmái. In Bán András (szerk.): *Körülírt képek*. Budapest – Miskolc, Magyar Művelődési Intézet - Miskolci Galéria, 5-8.

Gayer Zoltán 1998 Fényképaktusok. *Replika* 33-34: 87-102.

Kovács Ida 1994 A fénykép mint dokumentum és/vagy ereklye. In Kalla Zsuzsa szerk.: *Tények és legendák – tárgyak és ereklyék*. Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum, 23-31.

Kuhn, Anette 1998 A gyermek, aki sosem voltam. *Replika* 33-34: 81-86.

Kunt Ernő 1995 *Fotóantropológia*. Miskolc - Budapest, Arc, 37-87.

R. Nagy József 2012 A digitális fényképezés társadalmi gyakorlata Magyarországon. In Illésné Kovács Mária (szerk.): *Docere et movere*. Miskolc, ME BTK, 247-262.

AJÁNLOTT

Bali János 1993 *A paraszti privátfotózás kutatása egy mikrovizsgálat alapján*. A miskolci Herman Ottó Múzeum Közl. 28., Miskolc, 18-26.

Halasy Márta 1995 A „primitív népek” viszonya a fényképezéshez. In: *Tények vagy mítoszok*. Budapest, 88-98.

Kunt Ernő 2003 *Az antropológia keresése*. Budapest, L'Harmattan.

Lakatos Mária 1989 A családi fotógyűjtemény mint történeti forrás. In Erdmann Gyula szerk.: *Rendi társadalom, polgári társadalom. Kutatás, módszertan. 2. köt.* Gyula: Békés megyei Levéltár, 174-190.

Sztompka, Piotr 2009 *Vizuális szociológia. A fényképezés mint kutatási módszer*. Gondolat. Budapest.

Vági Gábor 1981 Mit fényképeznek az amatőrök. *Fotóművészet* 1981/2: 41-46.